

FC 05 ÖREGRUNDS–GRÄSÖ SKÄRGÅRD OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV I UPPSALA LÄN

Datum:

2016-06-10

Kommun:

Östhammars kommun (0382)

Area:

Areal land: 8370 ha

Areal vatten: 27070 ha

Huvudkriterier:

Område med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturmiljöer.

Område med särskilt goda förutsättningar för friluftslivsaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Område med särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftslivsaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Stödkriterier:

Området har:

- intresseväckande naturvärden
- orördhet
- stillhet/tystnad/låg ljudnivå
- tilltalande landskapsbild
- omväxling
- särprägel
- området har sällsynta växter och djur
- artrikedom
- bra vattenkvalitet, lämpliga stränder och bottnar
- förekomsten av sammanhängande gröna stråk
- vattenanknutna friluftslivsaktiviteter
- områden där man bedriver friluftsliv förhållandevis ostört
- förekomst av anläggningar eller service, såsom toalett, sopsortering,
- parkering, eldstäder, lägerplatser, vindskydd o.s.v.
- förekomst av stigar, vandringsleder m.m.
- möjligheterna att komma till och in i området samt vistas i eller i anslutning till området
- möjlighet att bevara områden utan omfattande anordningar eller anläggningar
- frånvaro av hinder för områdets användning för friluftsliv, t.ex. inga eller små inskränkningar i allemansrätten

Friluftaktiviteter:

Paddling, båtliv, skridskoåkning, bad, vandring, strövande, promenader, fritidsfiske, fågelskådning.

Beskrivning av områdets värden

Riksintresseområdet utgör en för länet unik skärgårdsmiljö med ett sammanhängande grunt skärgårdsområde med många öar, kobbar och skär. Landskapsbilden är tilltalande och det finns många möjligheter till utblickar över öppet hav. Både den skyddade innerskärgården och den mer exponerade ytterskärgården erbjuder goda förutsättningar för det rörliga friluftslivet. Den låga exploateringsgraden gör att det finns skär och öar som kan upplevas ostört under hela året. Öarna har dessutom olika karaktär allt från bevuxna med skog till kala klippöar. Friluftaktiviteterna i skärgården är främst bad, fiske, paddling och båtliv. Vintertid ges vid gynnsamma förhållanden unika möjligheter till långfärds-skridskoåkning.

I området finns, på grund av skillnader i salthalt, en ekologisk gräns mellan Bottenhavet och Egentliga Östersjön. Flera marina arter lever nära sin norra utbredningsgräns och det är en unik blandning av limniska och marina arter här i södra Bottenhavet. Det bidrar, tillsammans med en betydande landhöjning, till en rik flora och fauna, samt många sällsynta och hotade naturtyper i denna del av Östersjön. Öarna och de grunda skärgårdsområdena är också värdefulla för häckande sjö- och kustfågel samt som rastställen för flyttande fåglar vilket bidrar till berikande upplevelser. Det finns flera fågelskyddsområden att ta hänsyn till under delar av året.

Öregrund och Gräsö kan nås med kollektivtrafik, buss, bil, båt och cykel. Från Öregrund går färja till Gräsö och nära färjeläget ligger en campingplats med stuguthyrning och bad. Det finns både en naturlig sandstrand och fina badklippor.

I riksintresseområdet finns också kulturvärden, exempelvis Örskärs fyr på ön Örskär. Ett vandrarhem är inhyst i den gamla fyrvaktarbostaden och på ön finns även fina badklippor, markerade stigar och utblickar över öppet hav.

På Gräsö finns ett mångsidigt skärgårdslandskap med åkrar, beteshagar, strandängar och skogar. Vid Gräsö gård bedrivs jordbruk och vandrarhem och området är avsatt som naturreservat. Området är präglad av jordbruk sedan århundraden och har behållit sin ålderdomliga karaktär. Det finns också ett större gravfält och forna inhägnader som visar att marken brukades redan under järnåldern. Natur- och kulturstigar och eldplats finns i området samt tillgänglighetsanpassad torrtoalett.

Till öarna Vassarö, Rävsten och Örskär finns möjlighet till båttransporter. På dessa öar finns också natur- och kulturstigar. På Rävsten finns kajakuthyrning och möjlighet att hyra stuga/rum och tälta. Båten till Rävsten går från Åspskär, Gräsös sydligaste udde, som också är en utmärkt startpunkt för paddelturer. Där finns parkeringsplats, busshållplats, båtramp och torrtoalett. Området ingår också i Idöns naturreservat, en gammaldags skärgårdsmiljö med blandning av gammal skog, öppna ängar och hagar.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

En förutsättning för bevarande är att allmänhetens tillgång till strandområden fortsätter att värnas. Fortsatt brukande av marken på Gräsö och de större öarna upprätthåller värdena i det småbrutna kulturlandskapet. Områdets karaktär av oexploaterad, orörd och tyst skärgård måste behållas för att bevara värdena för friluftslivet. Utgångspunkten är att området ska bevaras orört utan större exploateringar för friluftslivet. Området som omfattas av naturreservatet Gräsö östra skärgård har naturvärden som är känsliga för ett intensivt utnyttjande av området.

Åtgärder som skulle skada områdets värden är exploateringar inom eller i närområdet i form av infrastrukturanläggningar samt anläggningar som skulle medföra att främst skärgårdens öar och skär utsätts för störande ljud eller ljus, förändrad landskapsbild eller andra effekter som kan negativt påverka upplevelsen av området. Sådana anläggningar skulle exempelvis kunna vara vindkraftverk och industriella verksamheter. Större bebyggelseområden inom området skulle också skada dess värden liksom omfattande kalavverkning och upphörd hävd av kulturmarker. Gräsö östra skärgård har naturvärden som är känsliga för ett intensivt utnyttjande av området. Kraftigt ökad besöksfrekvens eller störande verksamheter, inklusive störande friluftslivsaktiviteter, är ett hot mot naturvärdena.

Turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen, ska särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

En förutsättning för att besökare utan egen båt ska kunna ta sig till befintliga besöksmål som Örskär, Vassarö och Rävsten är att båttransporterna bevaras. En fortsatt variation i möjligheter att övernatta som exempelvis fortsatt stuguthyrning på Rävsten, vandrarhem på Örskär och vid Gräsö gård samt camping på Gräsö bibehåller områdets värden.

Tillgängligheten till besöksmål och entréer utvecklas för närvarande inom ett pågående projekt med flera aktörer inblandade. Exempelvis utreds förbättrade parkeringsmöjligheter vid Äpskäret samt möjliga besöksmål på Gräsö. Möjligheterna att ta sig till Gräsö med kollektivtrafik skulle kunna utvecklas.

Planering och säkerställande:

Skärgårdsområdet öster om Gräsö är skyddat som naturreservat, Gräsö östra skärgård, och förvaltas av Länsstyrelsen. I reservatet finns också flera fågelskyddsområden. Övriga naturreservat inom riksintresseområdet är Hovön-Alnön, Gräsö gård, Idön, Grillskäret, Högbådan och Örskär.

Strandskydd 100 m råder i vatten och på land förutom på större delen av öarna öster om Gräsö där strandskyddet är utvidgat över öarnas landområden.

Öster om Gräsö finns i dagsläget ett förordnande om landskapsbildsskydd enligt naturresurslagen i dess äldre lydelse.

Områdets avgränsning:

Området gränsar i söder mot Stockholms län.

Andra riksintressen som berörs:

Hela området omfattas av bestämmelser enligt 4 kap. 4 § miljöbalken (MB). Större delar av området är också utpekade som riksintresse för naturvården enligt 3 kap. 6 § MB. Örskår samt flera områden på Gräsö är utpekade som Natura 2000-områden enligt art och habitatdirektivet.

Farleden väster om Gräsö är utpekade som riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap. 6 § MB. Vattenområdena är också av riksintresse för yrkesfisket enligt 3 kap. 5 § MB.

Underlag och referenser

Östhammars kommuns översiktsplan (2003)

Länsstyrelsen i Uppsala län, beslut och föreskrifter för naturreservaten, samt information på hemsidan

Information från Upplandsstiftelsens hemsida

Länsstyrelsen i Uppsala län, bevarandeplaner för Natura 2000-områden

Värdebeskrivningar för riksintressen för naturvården

Information från workshop, översyn av strandskydd, 3 oktober 2012

Information från dialogmöte med kommunerna 13 september 2013

Länsstyrelsens naturvårdsprogram, 1987